

Source Sheet Parshat Bamidbar

Samuel Lebens – University of Haifa

פעם אחת הייתי מהלך בדרך מצאני אדם אחד ובא אצלי בדרך (עסק) מצות והיה בו מקרא ולא היה בו משנה ואמר לי רבי מקרא נתן לנו מהר סיני משנה לא נתן לנו מהר סיני ואמרתי לו בני מקרא ומשנה שניהם מפי הגבורה נאמרו. ומה בין מקרא למשנה אלא משלו משל למה"ד למלך ב"ו שהיה לו שני עבדים והיה אוהבן אהבה גדולה ונתן לזה קב חטין ולזה קב חטין ולכ"א מהן נתן ג"כ אגודה של פשתן הפקח שבהן נטל את הפשתן וארג מפה יפה ונטל את החטין ועשאן סולת ובררה וטחנה ולשה ואפאה וסדרה על השלחן ופרס עליה מפה יפה והניחו עד שבא המלך והטפש שבהן לא עשה כלום. לימים בא המלך לתוך ביתו ואמר להם לשני עבדיו בני הביאו לי מה שנתתי לכם אחד מהן הוציא את הפת של סולת על השולחן ומפה היפה פרוסה עליו ואחד מהן הוציא את החטין בקופה ואגודה של פשתן עליהם אוי לה לאותה בושה ואוי לה לאותה חרפה איזה מהן חביב יותר הוי אומר זה שהוציא פת על השלחן ומפה יפה פרוסה עליו.

One time I was walking on the way. A man found me, and went with me on the way of mitzvot, and he had mikra (ie: written law) but no mishnah (ie: oral law). And he said to me, "Rabbi, mikra was given to us from Mount Sinai. Mishnah was not given to us from Mount Sinai." And I said to him, "My son, mikra and mishnah were both of them said from the mouth of God." And what is the difference between mikra and mishnah? Rather he told him a parable: To what is this matter similar? To a human king (lit: a king of flesh and blood) who had two servants, and he loved them with a great love. And he gave to one a kab (a measure) of wheat and to the other kab of wheat. And he also gave to each one of them a bundle of flax. The wise one of them took the flax and wove a beautiful cloth, and took the wheat and made it into fine flour, and sifted it, and ground it, and kneaded it, and baked it, and set it on the table, and spread the beautiful cloth over it, and left it there until the king should come. And the fool of them did nothing. After some time the king came into his house, and said to them, to his two servants, "My sons, bring to me what I gave you." One of them brought out the bread of fine flour, on the table, with the beautiful cloth spread over it. And the other of them brought out the wheat in a pile and the bundle of flax upon it. Woe for that shame! Woe for that disgrace! Which one is more favored? You must admit it is the one who brought out the bread on the table with the beautiful cloth spread over it.

(Seder Eliyahu Zuta, 2)

אמר ר' יוחנן לא חרבה ירושלים אלא על שדנו בה דין תורה אלא דיני דמגיזתא לדיינו אלא אימא שהעמידו דיניהם על דין תורה ולא עבדו לפנים משורת הדין:

Rabbi Yochana said, Jerusalem was only destroyed because they judged [legal cases according to the] law of the Torah. And should they have judged arbitrarily? Rather, say that they stood their rulings upon the law of the Torah and did not go beyond the letter of the law.

(Baba Metzia 30b)

לא חרבה ירושלים. פי', לא חרבה אע"ג שהיה להם חטאים אחרים היה הקב"ה משלם להם בעניין אחר ולא היה החרבן, [אבל] כאשר העמידו דבריהם על ד"ת ולא רצו רק הכל בדין לא היה הש"י עושה להם לפנים משורת הדין, והדין הוא חורבן, ולפי שהיו נמשכים בכל מעשיהם אחר הדין ודנו בה דין תורה נעשה ירושלים חרב. וזכר לזה כי התורה ניתנה במקום חורבן והוא המדבר, ושם נתן לישראל התורה אבל אם לא היו דנין דין תורה ונכנסו לפנים משורת הדין לא חרבה (לא) מחרב. ועוד דע כי בודאי חטאים אחרים היה להם כדמפרש ביומא (ט' א') מכ"מ אם היו עושים לפנים משורת הדין גם הקב"ה היה נושא להם פנים וכן דרשו ז"ל במס' ברכות (כ' ב') כ' אשר לא ישא פנים וכתיב ישא ה' פניו אליך אמר הקב"ה איך לא אשא פנים לישראל כי אני כתבתי בתורתי ואכלת ושבעת והם מדקדקים עד כזית ועד כביצה, ולפיכך אם היו עושים לפנים משורת הדין היה הקב"ה גם כן עושה להם לפנים משורת הדין. אבל השתא שהעמידו דבריהם על דין תורה לא עשה הקב"ה לפנים משורת הדין

"Jerusalem was only destroyed..." Which is to say, it wouldn't have been destroyed even if they had other sins [to their names], the Holy One, blessed be He, would have punished them some other way, and there would have been no destruction. But, since they stood their own words up according to the words of the law, and they only wanted to do things according to strict justice, God did not go for them beyond the letter of the law. And strict justice is destruction. And since they were drawn after strict justice in all of the deeds, and they judged according to strict justice, Jerusalem was destroyed. And this is hinted to in the fact that the Torah was given in a place of destruction, which is the wilderness, and there [God] Israel the Torah, but if they had not judged according to strict Torah law, and had they gone beyond the letter of the law, the destruction would not have occurred. Moreover, know that there certainly were other sins, as is explained in Yoma 9a. Nevertheless, if they all went beyond the letter of the law, the Holy One, blessed be He, would have shown them favour.

And so the sages explain in tractate Brachot (20b). It is written that God "shows no favour", and it's also written "May God show favour to you." The Holy One, blessed be He said, how can I not show favour to Israel, since I only wrote that "you shall eat, and be satiated [and bless]", and they are particular [to bless] over an olive-bulk or an egg-bulk. Therefore, if they went beyond the letter of the law, the Holy One, blessed be He, would also have gone beyond the letter of the law. But now that they stood their words up in strict Torah justice, the Holy One, blessed be He, did not go [with them] beyond the letter of the law.

(Maharal, Hidushei Aggadot loc. cit.)

In the wilderness it received the Torah, and thus in the wilderness, without land or soil, it became a nation. It became a body, whose soul was the Torah, and, therefore, could be truthfully called "ממלכת כהנים" a kingdom of priests," for as the priest in the midst of a single people was this nation to be in the midst of universal mankind, preserving the law of God, and practicing and fulfilling its holy precepts. "גוי קדוש," "Holy nation," was also to be its appellation, for, through the fulfilment of the Divine law, it was to become holy, not participating in the worldly doings of other nations, but preaching the sacredness of humanity by the example of its life. The Torah, the fulfilment of the Divine will, was to be its soil and country, and aim; its national existence, therefore, was neither dependent upon, nor conditioned by transitory things, but eternal as the spirit, the soul and the word of the Eternal One.

(Nineteen Letter, 8)

יִשְׁאָוּ מִדְבָּר וְעָרִיו חַצֵּרִים הֵיֵשֵׁב קַדָר יָרנּוֹ יְשְׁבֵי סֶׁלַע מֵרָאשׁ הָרָים יִצְוְחוּ:

Let the desert and its towns cry aloud, The villages where Kedar dwells; Let Sela's inhabitants shout, Call out from the peaks of the mountains.

(Isaiah 42:11)

מְשָׁל לְנָשִׁיא שֶׁנְכְנַס לְמִדִינָה, וְרָאוּ אוֹתוֹ בְּנֵי הַמְּדִינָה וּבָרְחוּ. נִכְנַס לַשְׁנִיָה וּבָרְחוּ מִלְפָנָיו. נִכְנַס לָעִיר אָחָד חֲבִבָה, רָאוּ אוֹתוֹ הִתְחִילוּ מְקַלְסִין אוֹתוֹ. אָמַר הַנָּשִׂיא, זוֹ הָעִיר טוֹבָה הִיא מִכָּל הַמְּדִינוֹת, כָּאן אֲנִי בּוֹנֶה לִי אַכְסַנְיָא, וּבְכָאן אַנִי דָר. כָּהְ כְּשֶׁבָּא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּהְ הוּא לַיָּם, בָּרַח מִלְפָנָיו, שֶׁנֶּאֲמַר: הַיָּם רָאָה וַיָּנֹס (תהלים קיד, ג). נִגְלָה וּבְכָאן אַנִי דָר. כָּהְ כְּשֶׁבָּא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּהְ הוּא לַיָּם, בָּרַח מִלְפָנָיו, שֶׁנֶּאֲמַר: הַיָּם רָאָה וַיָּנֹס (תהלים קיד, ג). נִגְלָה עַל הַר סִינַי, בָּרְחוּ שֶׁנֶּאֲמַר: הָהָרִים רָקְדוּ כְאַלִים (שם פּסוק ד). בָּא לְמִדְבָּר חֲרָבָה, קִבְּלָה אוֹתוֹ וְקִלְסָה אוֹתוֹ, שַׁנָּאֲמַר: יִשְׁאוּ מִדְבָּר וְעָרָיו וְגוֹ' (ישעיה מ, ב-יא). אָמַר הַקּדוֹשׁ בָּרוּהְ הוּא, זֶה הַמִּדְבָּר טוֹבָה מִכָּל הַמְדָבָר, כָּאַן אָנִי בּוֹנֶה לִי אַכְסַנְיָה נָתָרָין וְגוֹ' (ישעיה מ, ב-יא). אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּהְ הוּא, זֶה הַמִּדְבָּר טוֹבָה מִכָּל הַמְדִינוֹת, כָּאן אָנִי בּוֹנֶה לִי אַכְסַנְיָה וְתָבָר וְעָרָיו וְגוֹי (ישעיה מ, ב-יא). אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּדְ הוּא, זָה הַמִדְבָּר טוֹבָה מְכָל הַמָּזינוֹת, כָּאן וְאָנָי בּוֹנָה לִי אַרְסַרָנָה וְמָרָים וּמָבָין וּמוֹן הַיָּרָים הַיָּמָדוּ הָתוּהָיָה הָאָדָר וּמָרָבָה מִיקרָבָים אַיָּנִים אַנִין הַיָרָים הַיָּשָּבָים וּמָדָבָר וּמָרָבָה הַיָּא לַיָּרָים בּימִים שָּנִים בּרוּאָר מָרָבָים וּמָגָי בָרָים וּתָגוֹים בָרוּבָרָה וָמָרָרָים וּזיָנין הָירָרָים מָעָבָר וּמָרָבָרוּ

[The matter] is comparable to a prince who entered a metropolis. When the inhabitants of the metropolis saw him, they fled. He entered a second one, and [again] they fled from him. He entered into another city that was ruined (harevah); and when the inhabitants saw him, they praised him. That prince said, "This city is better than all the metropolises. Here I will build myself a lodging place; here I will dwell." Similarly, when the Holy One, blessed be He, came to the sea, it fled from Him, as stated (in Ps. 114:3), "The sea saw [Him] and fled." He revealed Himself on Mount Sinai, [it also] fled, as stated (in Ps. 114:4), "The mountains danced like rams." When he came to the desert wasteland (harevah), it received Him and praised Him, as stated (in Is. 42:11), "Let the desert and its cities lift up [their voice]." He said, "This city is better than all of the cities. Here I will build a lodging place." When He came down into its midst, they began rejoicing, because the Holy One, blessed be He, was dwelling in their midst, as stated (in Is. 35:1), "The desert and the arid land shall be glad, and the wilderness shall rejoice and blossom like a crocus."

(Tanchuma, Bamidbar 2)

וְהָיָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּהְ הוּא מְבַקֵּשׁ לְגָאָלָן וְלֹא הָיָה לָהֶם זְכוּת, מֶה עָשָׁה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּהְ הוּא קָרָא לְמשָׁה וְאָמַר לוֹ לֵהְ וּמְהוֹל אוֹתִם... וְהַרְבֵּה מֵהֶן לֹא הָיוּ מְקַבְּלִים עֲלֵיהֶם לְמוּל, אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּהְ הוּא שֶׁיַעֲשׁוּ הַפָּסַח וְכֵיוָן שָׁעָשָׁה משֶׁה אֶת הַפָּסַח גָּזַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּהְ הוּא לְאַרְבַּע רוּחוֹת הָעוֹלָם וְנוֹשְׁבוֹת בַּגַן עֵדֶן מִן הָרוּחוֹת שֶׁבַּגַן עֵדֶן הָלְכוּ משֶׁה אֶת הַפָּסַח גָּזַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּהְ הוּא לְאַרְבַּע רוּחוֹת הָעוֹלָם וְנוֹשְׁבוֹת בַּגַן עֵדֶן מָן הָרוּחוֹת שֶׁבַּגַן עֵדֶן הָלְכוּ זְנִדְבְּקוּ בְּאוֹתוֹ הַפָּסַח גָּזַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּהְ הוֹלֵהְ מַהַלַהְ אַרְבָּעִים יוֹם, נִתְכַּנְסוּ בָּלָסוּ כָּל יִשְׁרָאֵל אַצָל משָׁה אָמְרוּ לוֹ בְּבַקָשָׁה מְמָהְ הַאָּכִילֵנוּ מִפְּסְחַדָּ, מִפְּבִי שָׁהָיוּ עֵיכִים מִן הַרִים, הָיָה אוֹמֵר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, אָם אֵין אַתֶּם נִמוֹלִין אֵין אָתָם מִמְּהְ הַאָּכִילֵנוּ מִפְּסְחַדָּ, מִפְּבִי שָׁהָיוּ עֵיבִים מִן הָרִים, הָיָה אוֹמֵר הַקָּבָוּשׁר וּאָנָם בְּמוֹלין אָין אַתָּם מִמָּהְ הַאָּכִילַנוּ מִפְּסְחַדָּ, מִפְנִי שָׁה וּשְׁה וּאָרָים זוֹם, נִתְכַּנְסוּ בָקָדוֹש בָרוּה הוּא, אָם אַין אַתָּם בּמוֹלִין אַין אַה מַקּהְ הַאָּכִילַנוּ מַפְּסְחַדָּ, מִפְנִי שָׁהָיוּ עַיָבִים מון הָרִים, הָיָה אוֹמֵר הַקָּפָסחוּ וּגוי, מִידָנָשָר בָים הַפָּסַח מְסָר הַאָרָין, שָׁגָשָׁה הָאָר הָאָרָין הַבָּעָרוּ הוּא עוֹבים בָים מוּ הָין בָּבָרָשָׁין הָיוּ בָרָין מְעָבּוּכוּין הוּא הָרוּה הוּא עוֹבר בָּסַח הַאָרָין, שָּגָעָר בּים הַפָּסַח וּאָרָין, שְׁנָערין הַיּאָבין הָיא עוֹבר וְנוֹשָל גָּרָין אָרָן מָרָין, אָאָנָרוּ הַיּרָין וּיא בָרוּין בּיעָבים בָּשָּכּין וּין אָין שָּרָים מָרָרוּ הוּא הַישָּרָלוּ אַין בּעָרָין בּישָּקרין הָיא מָעָרוּ הַיּרָין וּיאַרָר מָירוּין היין בּרָים הַיּים הַקּיוּ אָיָרין אַבָּים הַיּינָים מָרָרן, אָמָבּנָין הוּיא בָרוּין בּין אָיין שָּעָרוּ אוּעָרן אָרָיןן בּיקרין הַישָּרָין הַיא בּין הַיָּבוּין בָּיןין הַיּין בַיָרָין הַאָרָרן הַיוּין היין בָרָין הוּיין בּיַין בָין בָין בין הָיין בּיין בָיקָרין הָין בָיקוּין הָרוּין הָייןין בּיוּין בַין בָישָרָין וּין בּיָרָין בָיקָ

The Holy One, blessed be He, wanted to redeem [the Jewish people] but they had no merits [in virtue of which they could be redeemed]. What did the Holy one, Blessed be He, do? He called to Moses, and said to him, "Go and circumcise them."... And many of them would not accept circumcision upon themselves. [Consequently] the Holy One, blessed be He, said that they should make the Passover offering, and as soon as Moses made the Passover offering, the Holy One, blessed be He, commanded the four winds of the world, and blew them through the Garden of Eden, and from the winds of the Garden of Eden, they went and clung to the Passover offering... and its fragrance spread over a radius of a forty-day walk. All of Israel gathered upon Moses and said to him, "Please let us eat from your Passover offering," for they were exhausted from the smell. [But Moses] said, "If you're not circumcised, you're not eating, since it is written (Exodus 12:43-48), "The LORD said to Moses and Aaron: This is the law of the Passover offering... [But no uncircumcised person may eat of it.]" Immediately, they gave themselves over for circumcision, and the blood of the Passover offering mixed up with the blood of the

circumcision, and the Holy One, blessed by He passed over, and gave each and every person a kiss, and a blessing, as it is said (Ezekiel 16:6) "And when I passed by you, and saw you wallowing in your bloods, I said unto you: "In your bloods, live." I said unto you: "In your bloods, live."

(Shemot Rabba 19:5)